

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ТЕРНОПІЛЬСЬКА АКАДЕМІЯ
НАРОДНОГО ГОСПОДАРСТВА

**Досвід і шляхи вдосконалення
наукового та методичного
забезпечення процесу підготовки
фахівців із фінансової, банківської справи
та оподаткування**

*Матеріали міжнародної
науково–методичної конференції
13–14 травня 2004 р.,
м. Свалява*

ТЕРНОПІЛЬ
ЕКОНОМІЧНА ДУМКА
2004

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ТЕРНОПІЛЬСЬКА АКАДЕМІЯ НАРОДНОГО ГОСПОДАРСТВА

**Досвід і шляхи вдосконалення
наукового та методичного
забезпечення процесу підготовки
фахівців із фінансової, банківської справи
та оподаткування**

Матеріали міжнародної
науково-методичної конференції
13 – 14 травня 2004 р.,
м. Свалява

Тернопіль
Економічна думка
2004

Досвід і шляхи вдосконалення наукового та методичного забезпечення процесу підготовки фахівців із фінансової, банківської справи та оподаткування: Матеріали міжнародної науково-методичної конференції, 13 – 14 травня 2004 р., м. Свалява / За ред. д. е. н., проф. Юрія С. І. та д. е. н., проф. Кириленко О. П. – Тернопіль: Економічна думка, 2004. – 200 с.

Друкується за рішенням оргкомітету конференції

Затверджено до друку Вченою радою Тернопільської академії народного господарства від 5 липня 2004 р., протокол № 8

Конференція проведена Тернопільською академією народного господарства Міністерства освіти і науки України за участю Міністерства фінансів України, Державної податкової адміністрації України, Державного казначейства України, Національного банку України, Ліги страхових організацій України, Київського національного економічного університету, Київського національного університету імені Т. Шевченка.

Зміст

<i>Юрій С. І.</i> Орієнтири і перспективи вдосконалення кадрового потенціалу в державних фінансових інституціях.....	5
<i>Поддєрьогін А. М.</i> Досвід і проблеми формування вищої економічної освіти України.....	13
<i>Алексєєв І. В.</i> Проблеми дидактичної адаптації результатів додаткових досліджень із фінансів.....	19
<i>Альошина Л. Є.</i> Роль освіти у формуванні кадрового потенціалу податкових органів України.....	24
<i>Бабич О. М.</i> Статистичне забезпечення управління страховою діяльністю.....	31
<i>Булавська Г. О.</i> Зміст і методичне забезпечення викладання дисципліни “Міжнародні фінанси”.....	35
<i>Буряк П. Ю.</i> Організаційно-методичне забезпечення процесу підготовки фахівців у сфері оподаткування.....	39
<i>Величко Г. О., Малишенко Г. В.</i> Податковий менеджмент в кадровій політиці.....	46
<i>Гінтерс З. В.</i> Формування ділової людини.....	54
<i>Головач А. В., Захожай В. Б., Головач Н. А., Захожай К. В.</i> Статистичне забезпечення управління банківською діяльністю.....	63
<i>Данильченко М. Г., Литвин І. С.</i> Технології електронного дистанційного навчання фахівців із фінансової справи через мережу Internet.....	73
<i>Диба М. І., Диба В. М.</i> Освіта в Україні в світлі реалізації Болонської декларації.....	84
<i>Іванов Б. Ю., Грачов В. І.</i> Реалії та перспективи підготовки фахівців зі спеціальності оподаткування в Харківському державному економічному університеті.....	92
<i>Кириленко О. П., Бескид Й. М.</i> Проблематика та логіка викладання курсу “Місцеві фінанси”.....	105
<i>Колодізєв О. М.</i> Проблеми підготовки кадрів для банківської системи Харківського регіону.....	112

- Основні типи систем місцевого самоврядування. Найважливіші проблеми фінансів місцевого самоврядування. Міжнародні стандарти організації місцевих фінансів і місцевих бюджетів. Зміст і значення Європейської хартії місцевого самоврядування. Форми залучення громадян до управління місцевими справами в зарубіжних країнах.

- Склад фінансових ресурсів органів місцевої влади зарубіжних країн. Доходи і видатки місцевих бюджетів. Фінансове вирівнювання та його роль у розвитку територій. Місцеве оподаткування за кордоном. Роль надходжень від місцевих податків і зборів у формуванні доходів місцевих бюджетів зарубіжних країн.

- Досвід комунального кредиту. Місцеві позики: особливості випуску, розміщення та обігу, роль у формуванні фінансових ресурсів органів місцевої влади.

- Особливості організації фінансів муніципальних підприємств зарубіжних країн.

Запропонована програма курсу покладена в основу підготовленого нами навчального посібника "Місцеві фінанси", виданого у 2004 р. Тернопільським видавництвом "Астон" і рекомендованого Міністерством освіти і науки України як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів (лист № 14/18.2-347 від 03.03.2004 р.).

О. М. КОЛОДІЗЄВ

к. е. н., доц., зав. кафедри

банківської справи ХДЕУ

ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ДЛЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

ХАРКІВСЬКОГО РЕГІОНУ

Сфера вищої освіти в Україні забезпечує підготовку висококваліфікованих фахівців для розвитку економіки держави загалом та окремих регіонів, створює умови закономірного збільшення частки працівників вищої кваліфікації в усіх галузях праці, виконує значну частину науково-дослідної роботи – фундаментальної та прикладної. Все це визначає роль вищих навчальних закладів (ВУЗ) як центрів освіти, розвитку науки і культури.

Зростання наукового та інтелектуального потенціалу суспільства є одним із найвищих національних пріоритетів. В Україні на початок 2003 р. діяло 225 ВНЗ III – IV рівнів акредитації.

В умовах ринкової економіки надзвичайно важливою для вищої школи є проблема визначення вартості підготовки фахівців з вищою освітою і відповідно питання про обсяги бюджетного фінансування вузів. Вона не нова, але й нині заслуговує серйозної уваги економістів і вимагає ретельного теоретичного дослідження та практичного опрацювання. При розгляді зазначених проблем необхідно виходити з того, що і в умовах ринкових відносин в Україні основним джерелом фінансових ресурсів вищої освіти залишаються бюджетні асигнування.

Система платної освіти відкрила вузам нові горизонти: студенти отримали висококваліфікованих викладачів, комп'ютери, якісні підручники. Залишається тільки сумлінно вчитися. “В центрі уваги навчального закладу завжди має бути студент, – підкреслює В. С. Пономаренко, професор, ректор Харківського державного економічного університету (ХДЕУ). – Не він служить вузу, а вуз йому. Тож головне завдання професорсько-викладацького складу – навчити студента вчитися”

У ХДЕУ багато уваги приділяється вдосконаленню технології поточного та підсумкового контролю знань студентів, проведенню заліків та іспитів, що включає розробку та своєчасне доведення до студентів екзаменаційних завдань і проведення письмових іспитів з усіх дисциплін, які викладаються.

У вузі дбають про забезпечення навчального процесу. Про це свідчить впровадження дистанційних технологій, автоматизованих інформаційних джерел, для чого задіяні сервери пошукових систем, електронний бібліотечний каталог, вільний доступ до інформаційних ресурсів через внутрішній університетський Інтернет.

У сучасних умовах проблема забезпечення і створення умов для розвитку національних засад української вищої школи загалом вирішується. Студенти вчать рідною мовою. Перед колективами кафедр ВНЗ ставляться завдання щодо забезпечення навчального процесу власними підручниками та посібниками. Якщо з якихось дисциплін немає підручників чи навчально-методичних матеріалів, то

вживаються заходи для створення їх електронних версій і розміщення у комп'ютерній мережі для відкритого доступу студентам. Такий підхід визначає важливість заходів, тому що недостатність належного навчального та навчально-методичного забезпечення змушуватиме вилучати з навчального процесу відповідні дисципліни. Не вводитимуться без виконання цієї вимоги і нові предмети. Все це буде негативно впливати на якість підготовки майбутніх фахівців.

Якщо людина займається наукою, творчістю і не має винагороди, то її здібності й ентузіазм можуть зійти нанівець. Тому керівництву ВНЗ треба укладати угоди з викладачами про написання підручників, і це буде для них стимулом у праці.

З метою надання навчальному процесові необхідної якості потрібні нові технології навчання: ділові ігри, тренінги, індивідуальні консультації, дистанційне навчання тощо. Все це потрібно робити якнайшвидше для формування у майбутніх фахівців сучасних поглядів на розвиток економічних процесів.

Вища освіта повинна мати випереджувальний характер, орієнтуватися на перспективу розвитку всіх сфер економіки та розв'язання важливих проблем суспільства. Все це потребує перебудови змісту і форм навчальної роботи.

Постійно зростаючі обсяги навчального матеріалу, збільшення швидкості старіння знань, вимоги практики рішуче поставили питання про ефективнішу організацію навчання, перенесення акцентів у педагогічній роботі на розширення активної самостійної праці студентів і слухачів, прищеплення їм навичок оптимального пошуку та засвоєння необхідної інформації.

Одним із важливих заходів для підвищення загального рівня знань, вмінь і навичок випускників ВНЗ є створення умов для поглибленого вивчення іноземних мов. Такий підхід забезпечить готовність майбутніх фахівців для всебічної інтеграції в міжнародну спільноту.

“Реформувати і спрямувати підготовку студентів згідно з вимогами сучасної економіки – одне з головних завдань, що стоїть перед Харківським державним економічним університетом і вирішення якого дозволить готувати конкурентоспроможних фахівців,” – так сказав ректор ХДЕУ про підготовку кадрів економістів і фінансистів у

нинішніх умовах. Враховуючи зростання економіки України та потребу у високопрофесійних фахівцях, наш університет взяв курс на формування економічної еліти. Для забезпечення цього курсу слід підвищити ефективність реалізації двох складових якості підготовки фахівців, а саме:

- 1) цілеспрямованого відбору абітурієнтів;
- 2) процесу підготовки фахівців.

У ХДЕУ перша складова забезпечується через відбір молодих людей із високим рівнем креативності й інтелекту незалежно від матеріального становища та місця проживання. Для цього створені профільні класи в базових школах і гімназіях, організовані денні та заочні підготовчі курси, проводяться загальнодержавні олімпіади юних економістів.

Друга складова реалізується через підвищення загального рівня навчальної, методичної, виховної, кадрової та організаційної роботи в університеті за наявності солідної матеріальної бази і розвинутих міжнародних зв'язків.

У 2003 р. були розроблені концептуальні засади стратегії розвитку Харківського регіону, підготовлені на виконання доручень Президента України та Національної ради з узгодження діяльності загальнодержавних і регіональних органів і місцевого самоврядування за участю вчених ХДЕУ та економістів-практиків Харківського регіону. Цей документ визначає орієнтири якісного розвитку Харківської області. В основу методологічного та нормативно-правового забезпечення покладена теза про те, що стратегія розвитку регіону є частиною національної системи стратегічного планування регіонального розвитку.

У Харківському регіоні у 668 дошкільних дитячих закладах виховується 54,8 тис. дітей. 372,3 тис. учнів (12,5% населення регіону) одержують освіту у 1007 загальноосвітніх школах і близько 29 тис. учнів (1% населення регіону) – у 53 професійно-технічних навчальних закладах із 169 професій. Вищу освіту отримують майже 200 тис. студентів у 69 державних і 12 недержавних ВНЗ (кожний 9-й студент в Україні), з них близько 6 тис. – іноземні громадяни з 93 країн світу.

Харківська область за представництвом наукових і науково-

технічних організацій займає друге місце в країні після м. Києва і перше серед регіонів України. Виконанням науково-технічних робіт у ній займалися в 2003 р. 217 організацій, із них – 112 науково-дослідних установ, 51 конструкторська організація, 21 ВНЗ, 8 проектних і проектно-пошукових організацій. Науковою працею займаються понад 32,2 тис. наукових і науково-технічних спеціалістів.

Високий рівень вищої освіти в регіоні постійно вдосконалюється, переважно в гуманітарній сфері, що на початок періоду впровадження регіональної стратегії вимагала якісного розвитку. Міжнародні контакти викладачів і студентів зміцнилися шляхом участі України в програмах Європейського Союзу, багатьох академічних обмінів, інших форм співробітництва. Це стало можливим завдяки наполегливим зусиллям регіональної влади, спрямованим на розширення міжнародних контактів через надання фінансової підтримки та заохочення академічних інститутів до участі у передовій світовій науці.

У системі освіти і науки Харківського регіону намітилася тенденція до варіативного навчання, тобто поширення як бюджетного, так і контрактного навчання для студентів і аспірантів. За останній час спостерігається тенденція, що протягом 3–5 років домінуватиме контрактне навчання у вузах. Стане нормою навчання у двох вузах, в одному з них студенти зможуть навчатися на контрактній основі. Це поліпшить можливості оплати кваліфікованих наукових кадрів, зайнятих у викладацькій діяльності.

У результаті розвитку освітнього бізнесу в регіоні з'являються нові наукові школи. В зв'язку з цим застосовуються інноваційні механізми інвестування та кредитування. Формується і розвивається регіональний ринок науково-технологічного потенціалу на рівні обласних владних структур, наукових та освітніх установ.

Наука у вузах – це найвагоміша складова, що забезпечує існування та розвиток інноваційного потенціалу вищої школи.

Виконання наукової роботи є обов'язком кожного викладача вищої школи. Науковці повинні усвідомлювати свою суспільну роль і призначення, чітко знати права й обов'язки, сприяти державі у виконанні поставлених завдань.

Невідкладною проблемою вдосконалення чинної та розробка нової нормативно-законодавчої бази науково-технічної і дослідницької діяльності, створення сучасної патентно-інформаційної бази з довідково-пошуковим апаратом. Це свідчить про те, що виконання наукових досліджень потребує певних правових знань викладачів про порядок та організацію наукової діяльності.

В останні роки зростає інтерес до науки серед студентської молоді. Чимало студентів досягають у науковій діяльності вагомих успіхів, демонструють великі здібності. Підвищується престиж аспірантури. Збільшується кількість випускників, які бажають продовжити післядипломну освіту, і здобувачів, котрі прикріплюються до кафедр ВНЗ і готують дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук поза аспірантурою або на здобуття ступеня доктора наук без перебування в докторантурі.

Після п'ятирічного терміну навчання сучасний випускник фінансового факультету ХДЕУ зі спеціальності "банківська справа", пропонується для роботи у банку. Заздалегідь передбачається, що такий випускник відповідає тим вимогам і критеріям, які ставляться до нього певними стандартами банківської діяльності.

А як насправді? Чого бажають від майбутнього фахівця його потенційні роботодавці? На наш погляд, безумовним є той факт, що в період проходження конкурсного відбору випускник ВНЗ в якості активу своєї професійної кваліфікації спирається на певний обсяг теоретичних знань і практичних спеціальних вмінь, які він одержав при проходженні практики в банку або при виконанні "віртуальних" лабораторних робіт під час навчального процесу з використанням окремих банківських програмних комплексів.

Як свідчить практика, необхідними спеціальними знаннями та навичками із вузької спеціалізації студенти-випускники не володіють. Такими фахівцями вони стають тільки після певного періоду практичної роботи. Випускники ВНЗ розглядаються в момент їх тестування при наймі на роботу переважно як "благодатний первинний матеріал", з якого в процесі "доведення" до необхідного рівня виходять співробітники з певним стилем корпоративної роботи банку.

Під час теоретичної підготовки майбутніх фахівців існують певні

форми взаємодії ВНЗ із банківськими установами. На наш погляд, найефективнішими з них є проходження виробничої та переддипломної практики студентами згідно з навчальним планом підготовки в підрозділах банківських установ, а також використання досвіду фахівців-практиків для викладання окремих дисциплін або проведення оглядових лекцій. Такий підхід дозволяє вирішувати проблеми якості проходження практики студентами та відповідної якості надання послуг вузам з боку банківських установ.

Державна атестація та захист дипломних робіт можуть розглядатись як попередній етап відбору студентів у статусі кандидатів на заміщення вакантних посад співробітників банків. Набуває розповсюдження досвід проведення тестування-співбесід та анкетування студентів випускних курсів з метою подальшого проходження ними стажування в конкретному відділенні банку.

Застосування подібного комплексу заходів у практику підготовки фахівців буде сприяти вирішенню проблеми загального забезпечення кадрами високої кваліфікації не тільки банків Харківського регіону, а й усієї банківської системи України.

А. С. КРИКЛІЙ
к. е. н., проф., голова правління
АКБ "Інтербанк"

ПРОБЛЕМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ БЕЗПЕРЕРВНОГО НАВЧАННЯ ФАХІВЦІВ СТРАХОВОГО РИНКУ В УМОВАХ ПОСИЛЕННЯ КОНКУРЕНЦІЇ НА РИНКУ ПРАЦІ

Останнім часом у зв'язку зі значним розвитком страхової справи, створенням нових страхових компаній і розширенням існуючих на страховому ринку відчувається нестача кваліфікованих кадрів для організації топ-менеджменту страхових компаній, а також для продажу страхових послуг.

Проблеми формування і використання трудових ресурсів розглядаються в працях І. О. Бланка, М. І. Долішнього, В. А. Савченка, Г. В. Щокіна та ін. Однак, незважаючи на численні наукові праці,

Підписано до друку 15.12.2004 р.
Формат 60x84/16. Папір офсетний. Друк на різнографі.
Обл.-вид. арк. 11,6. Умовн.-друк. арк. 12,4. Зам. № 1-1.
Тираж 100 прим.

Віддруковано у видавництві "Економічна думка"
Тернопільської академії народного господарства
46000, Тернопіль, вул. Львівська, 11, тел. 43-22-18